

Cylchlythyr Hydref 2025

Croeso

Croeso i gylchlythyr PNLI Sir Fynwy Hydref 2025. Mae wedi bod yn chwe mis prysur arall yn Cyngor Sir Fynwy; mae Kate Stinchcombe wedi symud i rôl Rheolwr Seilwaith Gwyrdd ac Adfer Natur ac rwyf wedi cael fy secondio i fod yn Arweinydd Tîm Adfer Natur. Ein cynllun Mannau Lleol ar gyfer Natur ar gyfer 2025 i 2027 yw ein cynllun mwyaf uchelgeisiol hyd yn hyn, gan ein bod yn cefnogi amrywiaeth o brosiectau a phartneriaid gyda phrosiectau adfer pyllau a choetiroedd. Rydym hefyd wedi sicrhau nifer o grantiau eraill sy'n ein helpu ni i gyflawni pethau yn Sir Fynwy ac ar draws ardal Gwent Fwyaf.

Sali

Cynnwys:

Tudalen 1: Mannau Lleol ar gyfer
Natur

Tudalen 4: Cynlluniau Gweithredu
Adfer Natur Lleol

Tudalen 6: Ceiniogi'r Coed

Tudalen 7: Arolygon Adar sy'n Bridio

Tudalen 8: Gweithdai Rhwydwaith
Ecolegol Gwydn

Tudalen 9: Diweddariad ar Comin y
Felin

Mannau Lleol ar gyfer Natur:

Ein Cynllun Uchelgeisiol ar gyfer 2025–2027

Sali Palmer, Arweinydd Tîm Adfer Natur CSF

Rydym yn gyffrous i rannu ein cynllun cyflawni uchelgeisiol ar gyfer cronfa Mannau Lleol ar gyfer Natur dros y ddwy flynedd ariannol nesaf. Bydd y fenter hon yn cefnogi prosiectau sy'n gwella bio-amrywiaeth trwy adfer pyllau, rheoli coetiroedd ac ymgysylltu â'r gymuned.

Pyllau Orchid Drive

Mae Pyllau Orchid Drive yn ofod gwyrdd gwerthfawr a reolir gan y gymuned sydd â statws Safle o Bwysigrwydd ar gyfer Cadwraeth Natur (SINC). Nod y prosiect yw adfer dau bwl presennol ar y safle, gan wella ansawdd dŵr ac amrywiaeth cynefinoedd ar gyfer bywyd gwyllt lleol. Bydd gwaith adfer yn cael ei arwain gan arolwg ecoleg sylfaenol, gan sicrhau bod ymyriadau'n seiliedig ar dystiolaeth ac yn sensitif i rywogaethau presennol.

Pyllau Castle Oak

Mae prosiect Pyllau Castle Oak yn canolbwyntio ar adnewyddu pwl presennol ac archwilio dichonoldeb creu corff dŵr ychwanegol i ehangu'r ddarpariaeth cynefin. Mae gweithgareddau arfaethedig yn cynnwys arolygon ecolegol cynhwysfawr i asesu'r amodau presennol a llywio dyluniad, ochr yn ochr â datblygu datganiadau dull manwl i sicrhau arfer gorau wrth adfer. Bydd y gwelliannau hyn yn cefnogi rhywogaethau fel amffibiaid, ymlusgiaid a gweision neidr tra hefyd yn cyfrannu at wydnwch llifogydd ac atafaelu carbon.

Mae angen adfer y ddau bwl yn Orchid Drive

Castle Meadows

Yn Castle Meadows, y flaenoriaeth yw mynd i'r afael â lledaeniad helyg o fewn y ffosydd ac archwilio dulliau i'r ffosydd ddal dŵr drwy gydol y flwyddyn trwy ymchwilio i atebion pwmpio cynaliadwy. Bydd y camau gweithredu hyn o fudd i rywogaethau dyfrol. a pheillwyr, gan ddiogelu treftadaeth ddiwylliannol ac ecolegol tirwedd y dolydd.

Mannau Natur Nevill Hall

Mewn cydweithrediad â CIC Gofodau Natur Nevill Hall, mae'r fenter hon yn ceisio trawsnewid tiroedd ysbytai yn amgylchedd naturiol ffyniannus. Mae'r gwaith yn cynnwys datblygu Cynllun Rheoli Seilwaith Gwyrdd, adfer cynefinoedd presennol fel pyllau, perllannau, coetiroedd, a dolydd. Bydd y prosiect hwn nid yn unig yn gwella bioamrywiaeth ond hefyd yn darparu mannau gwyrdd therapiwtig i gleifion, staff ac ymwelwyr, gan hyrwyddo iechyd a lles trwy gysylltiad â natur

Coed Tŷ Goytre

Mae prosiect Coed Tŷ Goytre yn cefnogi'r grŵp gwirfoddolwyr newydd "Teloriaid y Coed" yn eu hymdrechion i warchod a gwella Coed Tŷ Goytre. Mae'r gweithgareddau'n cynnwys darparu caban i gartrefu offer a gweithredu fel canolfan ar gyfer hyfforddiant. Mae cynlluniau ar gyfer y dyfodol yn cynnwys rheoli Rhywogaethau Estron Goresgynol (INNS), ac adfer pyllau i wella bioamrywiaeth ddyfrol.

Edrychwch i Fyny! Gwenoliaid!

Nod ymgyrch Edrychwch i Fyny! Gwenoliaid! yw gwarchod poblogaethau gwenoliaid duon ledled Trefynwy, Brynbuga, a Chas-gwent trwy osod blychau nythu gwenoliaid duon a chynnwys y cyhoedd mewn mentrau gwyddoniaeth dinasyddion. Drwy addysg ac allgymorth, bydd y prosiect yn codi ymwybyddiaeth o'r heriau y mae gwenoliaid duon yn eu hwynebu, fel colli safleoedd nythu, ac yn annog cymunedau lleol i gymryd camau i amddiffyn yr ymwelwyr haf eiconig hyn.

Safleoedd Eraill

Mae prosiectau ychwanegol yn cael eu datblygu, gan gynnwys adfer pyllau ym Mharc Cefn Gwlad Llan-ffwyst a Rogiet, ac adfer coetir yn Wyesham Claypatch a'r Bryn. Bydd yr ymdrechion hyn gyda'i gilydd yn cyfrannu at rwydwaith o gynefinoedd o ansawdd uchel ar draws y rhanbarth, gan gefnogi bioamrywiaeth, gwydnwch hinsawdd, a chyfranogiad cymunedol mewn adferiad natur.

*Uchaf: pwll sych yng Nghoedwig Tŷ Goytre
Gwaelod: Coetir yn Ysbyty Nevill Hall*

Ffos gyda helyg yn Castle Meadows

Cynlluniau Gweithredu Adfer Natur Lleol

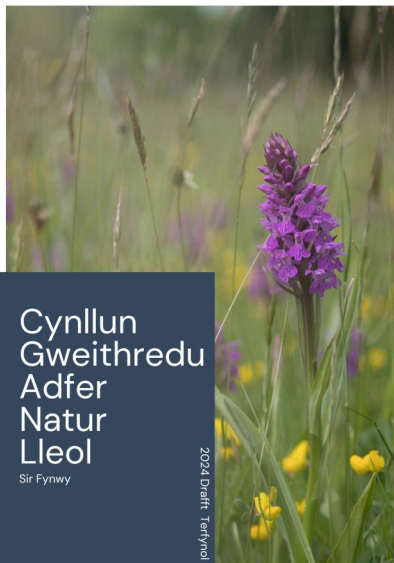
Sali Palmer, Arweinydd Tîm Adfer Natur CSF

Cymeradwyodd Cabinet Cyngor Sir Fynwy Ran 1 o Gynllun Gweithredu Adfer Natur Lleol (NRAP) Sir Fynwy – y Strategaeth – ym mis Mehefin 2025, a chafodd ei gyhoeddi ar-lein yn ystod Wythnos Natur Cymru. Mae hyn yn gwneud y Cynllun yn elfen allweddol o ymateb Argyfwng Hinsawdd a Natur y Cyngor. Ei bwrpas yw gwrthdroi dirywiad bioamrywiaeth, cryfhau gwydnwch ecosystemau, a hyrwyddo defnydd tir cynaliadwy ledled y Sir.

Yn ystod datblygiad y Gynllun Gweithredu Adfer Natur Lleol, daeth un flaenoriaeth i'r amlwg yn gryf: yr angen am Gynllun Gweithredu Cymunedol yn cynnig syniadau a gwybodaeth ymarferol i unigolion, cymunedau, busnesau ac eraill i gymryd camau gweithredu i adfer natur. Cyhoeddwyd y Cynllun Gweithredu Cymunedol ar-lein ym mis Awst 2025. Fe'i cynlluniwyd fel dogfen fyw, sy'n cael ei diweddarau'n rheolaidd gyda chyfleoedd newydd. Os oes gennych awgrymiadau neu adnoddau i'w hychwanegu, cysylltwch â ni!

Cliciwch ar y ddelwedd isod i weld Cynllun Gweithredu Cymunedol a Chynllun Gweithredu Cymunedol Sir Fynwy Lleol

Un o brif ffocysau Cynllun Gweithredu Cenedlaethol Sir Fynwy yw cyfeirio at gynlluniau a phrosiectau eraill yn ein hardal. Er enghraifft, mae Tirwedd Genedlaethol Dyffryn Gwy a Phartneriaeth Tirwedd Gwastadeddau Byw yn datblygu Cynlluniau Gweithredu Cenedlaethol Lleol ar gyfer eu hardaloedd priodol, sy'n gorgyffwrdd â Sir Fynwy.

Mae Molly Boyce, Swyddog Adfer Natur Tirwedd Genedlaethol Dyffryn Gwy, a Joshua DeCruz, Swyddog Treftadaeth Naturiol Gwastadeddau Byw, wedi rhoi'r wybodaeth ddiweddaraf inni am gynnydd yn eu hardaloedd.

CGAN Gwastadeddau Gwent

Joshua Decruz, Swyddog Treftadaeth Naturiol Gwastadeddau Byw

Mae Cynllun Gweithredu Adfer Natur Gwastadeddau Gwent (NRAP) yn cael ei ddatblygu i amddiffyn a gwella un o dirweddau iseldir pwysicaf Cymru ar gyfer bioamrywiaeth, diwylliant a gwydnwch hinsawdd. Mae'r cynllun yn nodi chwe chyn-efin blaenoriaeth a chwe rhywogaeth flaenoriaeth i ganolbwyntio ymdrech lle gall gael yr effaith fwyaf, ac i ddarparu sail glir ar gyfer monitro llwyddiant dros brosiect pum mlynedd y Lefelau Byw. Gan ddod â blaenoriaethau Partneriaethau Natur Lleol Casnewydd, Sir Fynwy a Chaerdydd ynghyd, a'i ddatblygu mewn ymgynghoriad ag Ymddiriedolaeth Bywyd Gwyllt Gwent a chyrff cadwraeth eraill, mae'r NRAP yn cynnig gweledigaeth a rennir ar gyfer rheoli, adfer ac ymchwil cynefinoedd wedi'u cydgysylltu, gan gynnwys cyfleoedd i gydweithio â myfyrwyr o brifysgolion a cholegau lleol. Cyhoeddir y cynllun cyn ein cyflwyniad i Gronfa Dreftadaeth y Loteri Genedlaethol ym mis Chwefror 2026, gyda'r gwaith yn dechrau yn haf 2026.

Tirwedd Genedlaethol Dyffryn Gwy

Molly Boyce, Swyddog Adfer Natur Tirwedd Genedlaethol Dyffryn Gwy

Mae'r flwyddyn hon yn nodi cynnydd sylweddol yn ein Prosiect Rhywogaethau Blaenoriaeth, gyda phedwar allan o bum Cynllun Gweithredu Rhywogaethau bellach wedi'u cwblhau a'u cyhoeddi. Mae Cynlluniau Gweithredu'r Draenog, y Cacynen Fach, y Pili-pala'r Coetir a'r Chwilen Nobl bellach wedi'u cwblhau, ac maent yn llywio'r gwaith cadwraeth ar draws Tirwedd Genedlaethol Dyffryn Gwy. Mae'r cynllun terfynol, sy'n canolbwyntio ar Grych y Dŵr (*Ranunculus*), yn parhau ar ffurf drafft a disgwylir iddo gael ei gwblhau a'i gyhoeddi erbyn dechrau'r flwyddyn nesaf.

Mae cyflawni'r camau gweithredu a nodwyd yn y cynlluniau gorffenedig eisoes ar y gweill. Mae sawl menter ymgysylltu cymunedol a gwyddoniaeth dinasyddion newydd wedi'u lansio, gan gynnwys rhaglen monitro cacwn BuzzWatch a phrosiect ysgol monitro Draenogod, ac mae'r ddau ohonynt wedi bod yn hynod lwyddiannus. Mae gwirfoddolwyr wedi bod yn cynnal arolygon cacwn (Beewalks) drwy gydol misoedd y gwanwyn a'r haf, tra bod tair ysgol wedi cymryd rhan yn y cynllun peilot monitro draenogod, gan helpu i godi ymwybyddiaeth a chasglu data lleol gwerthfawr.

Yn ogystal, rydym wedi dechrau prosiect DNA amgylcheddol (eDNA) arloesol newydd, sy'n defnyddio deunydd genetig a gesglir o samplau pridd, dŵr neu lystyfiant i ganfod presenoldeb rhywogaethau heb orfod eu harsylwi na'u dal yn uniongyrchol. Bydd y dull arloesol hwn yn cael ei ddefnyddio i asesu effeithiolrwydd gwaith adfer a gwella cynefin oedd parhaus, yn ogystal â darparu offeryn pwerus i fonitro presenoldeb a dosbarthiadau rhywogaethau dros amser.

Ochr yn ochr â hyn, mae gwaith yn mynd rhagddo ar y Cynllun Gweithredu Adfer Natur, a fydd yn canolbwyntio ar gynefinoedd o ansawdd arbennig y Dirwedd Genedlaethol. Bydd y cynllun hwn yn nodi amcanion a blaenoriaethau allweddol ar gyfer adfer natur ar draws Dyffryn Gwy Isaf, gan helpu i gydlyn ymdrechion cadwraeth yn y dyfodol a sicrhau manteision hirdymor i fywyd gwyllt a phobl.

Tirwedd Genedlaethol
Dyffryn Gwy

Casgliad o Gacwn

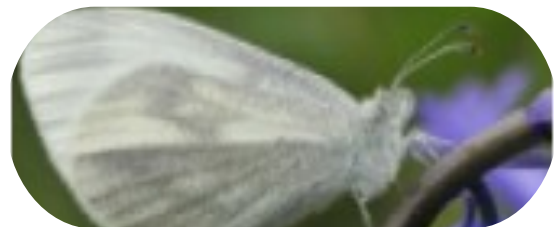
Draenog

Chwilen fonheddig

Casgliad o Loynnod Byw Mew Coetir

Crafanc y dŵr

Cliciwch ar y delweddau i gael gwybod mwy am Brosiect Rhywogaethau Blaenoriaeth Dyffryn Gwy

Ceiniogi'r Coed

Jenny Knight, Rheolwr Cyffredionol Ceiniogi'r Coed

Yr Hydref hwn, roedden ni wrth ein bodd yn 'Ceiniogi'r Coed' i gynnal Gŵyl Hadau hyfryd yn ein Meithrinfa Goed, gyda gwasgu afalau, adnabod hadau a mandala celfyddyd daear, a adeiladwyd dros ddau ddiwrnod gyda'r holl hadau, dail ac aeron a gasglwyd gan ein gwirfoddolwyr, gan ddangos harddwch a digonedd y tymor rhyfeddol.

Mae hyn oll yn ein hatgoffa pa mor sylfaenol bwysig yw ein tirwedd naturiol. Gyda hynny mewn golwg, rydym yn edrych ymlaen at ein hamserlen plannu coed y Gaeaf hwn. Rydym yn plannu gyda ffermwyr a thirfeddianwyr eraill ar draws Parc Cenedlaethol Bannau Brycheiniog a de-ddwyrain Cymru. Bydd nifer o ddigwyddiadau plannu coed allweddol yn Sir Fynwy y gaeaf hwn, gan gynnwys un ar y 6ed Rhagfyr

Os hoffech ein cefnogi, fel partner, fel noddwr neu fel gwirfoddolwr yn unig, anfonwch e-bost at Celia ar

hello@stumpupfortrees.org.

Byddem wrth ein bodd yn eich gweld allan ar y bryniau, eich rhaw wrth law.

O'r top: Meithrinfa Ceiniogi'r Coed o'r awyr. Mandala hardd wedi'i chreu gyda hadau, aeron a dail. Collage o luniau o wirfoddolwyr yn plannu coed.

Arolygon Adar sy'n Bridio

Sali Palmer, Arweinydd Tîm Adfer Natur CSF

Richard Clarke, Cymdeithas Adareg Gwent

Efallai eich bod chi'n meddwl mai dyma'r adeg anghywir o'r flwyddyn ar gyfer erthygl ar adar sy'n bridio, ond mae BTO yn chwilio am wirfoddolwyr sy'n barod ar gyfer y tymor nesaf.

Arolwg Adar Bridio (BBS) y BTO/JNCC/RSPB yw'r prif gynllun ar gyfer monitro newidiadau poblogaeth adar bridio cyffredin ac eang eu dosbarthiad yn y DU, gan gynhyrchu tueddiadau poblogaeth ar gyfer 118 o rywogaethau adar a naw rhywogaeth mamal. Dechreuodd yr Arolwg Adar Bridio ym 1994, a chynhyrchir adroddiad bob blwyddyn sy'n cynnwys newidiadau poblogaeth a chanlyniadau eraill o'r cynllun. Yn 2024 ymwelwyd â bron i 4000 o sgwariau ledled y DU, gan gynnwys Ynysoedd y Sianel ac Ynys Manaw. Bu cynnydd cyson hefyd yn y sylw yng Nghymru, gyda 309 o sgwariau wedi'u cynnwys y llynedd. Mae Adroddiad Arolwg Adar Bridio 2024 yn tynnu sylw at y dirywiad parhaus mewn rhai rhywogaethau tir fferm a dirywiad mwy diweddar mewn adar coetir. Yng Nghymru, disgrifir y tueddiadau ar gyfer 60 o rywogaethau yn adroddiad 2024, gan gynnwys gostyngiad hirdymor ystadegol arwyddocaol yn y boblogaeth (i lawr 76% rhwng 1995 a 2023). Mewn newyddion gwell, mae niferoedd adar y to bron wedi dyblu yng Nghymru ers 1995, gan wneud yn llawer gwell nag mewn rhannau eraill o'r DU lle mae'r niferoedd wedi gostwng. Dyma pam mae'r rhywogaeth ar y rhestr ambr yn hytrach na'i rhoi ar y rhestr goch yng Nghymru.

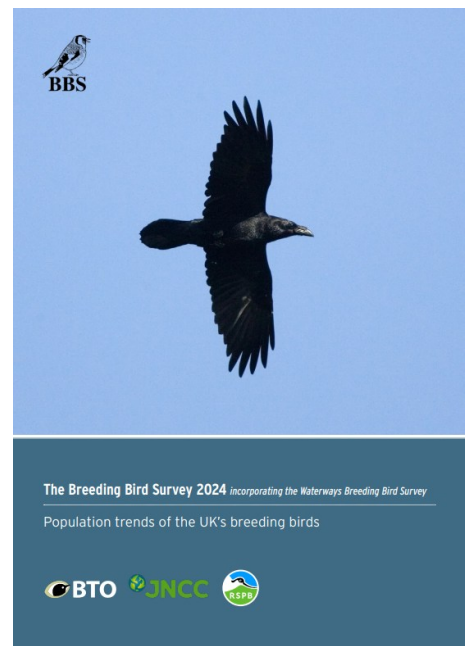
Os oes gennych ddiddordeb mewn cyfrannu at yr ymchwil werthfawr hon, mae sgwariau ar gael yng Ngwent ar hyn o bryd.. Cynhyrchir sgwariau'r arolwg ar hap sy'n sicrhau set ddata dosbarthiad ar hap nad yw'n cael ei gogwyddo tuag at ardaloedd â phoblogaeth uchel neu warchodfeydd natur. Mae'r arolwg yn cynnwys ymweliad rhagchwilio a dau ymweliad gwanwyn cynnar yn y bore i sgwâr 1km a neilltuwyd. Mae gwirfoddolwyr yn cyfrif yr holl adar a welir neu a glywir wrth gerdded dwy linell 1km ar draws y sgwâr, ac yn cofnodi unrhyw nythod ar gyfer adar sy'n nythu yn y drefedigaeth yn y sgwâr.

Cysylltwch â chynrychiolydd BTO Gwent, Richard Clarke, i ddarganfod pa sgwariau sydd ar gael.

*Cliciwch ar y ddelwedd i gael gwybod
mwy am yr Arolwg Adar sy'n Bridio
a darllen adroddiad 2024*

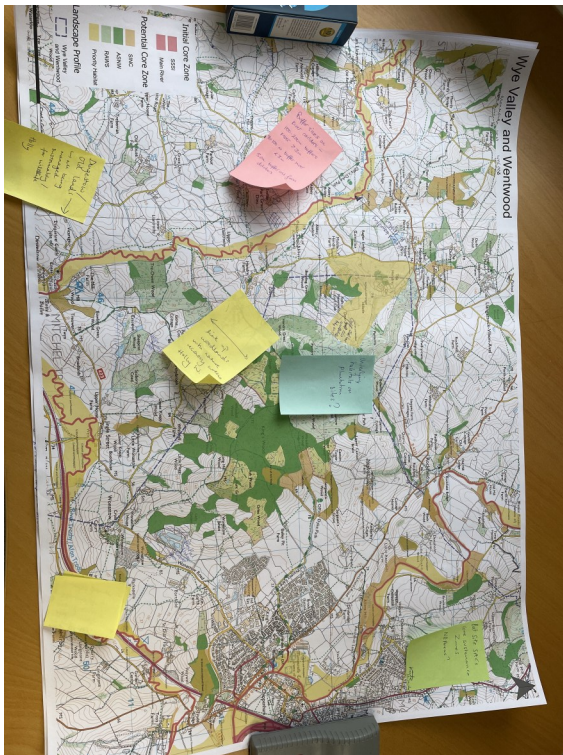
*Mae poblogaeth aderyn y to
wedi bod yn tyfu yng Nghymru*

Gweithdai Rhwydwaith Ecol- egol Gwydn: Cynnydd Ar Draws Sir Fynwy

Elliot Waters, Swyddog Natur Wyllt GGG

*Lluniau o weithdai Rhwydweithiau
Ecol-egol Gwydn yn Sir Fynwy*

**Mae haenau REN Gwastadeddau
Gwent ar gael ar Fap Data Cymru. Ed-
rychwch arnyh nhw yma:**

Mae Grid Gwyrdd Gwent, mewn partneriaeth â Chyfoeth Nat-
uriol Cymru (CNC), wedi bod yn gwneud camau breision wrth
ddatblygu rhwydweithiau ecolegol gwydn ar draws ein rhan-
barth. Mae'r rownd gyntaf o weithdai wedi dod i ben yn ddi-
weddar, gyda sesiynau wedi'u cynnal ar gyfer Dyffryn Gwy a
Wentwood, Casnewydd, a'r Dyffrynnoedd Dwyreiniol. Daeth y
digwyddiadau hyn â thrigolion lleol, perchnogion tir ac arben-
igwyr ynghyd i rannu syniadau, trafod heriau, a chyfrannu eu
gwybodaeth leol amhrisiadwy at y broses o greu Rhwydweith-
iau Ecolegol Gwydn.

Mae Canol Sir Fynwy nesaf ar yr amserlen gweithdai, gyda
Bannau Brycheiniog i ddilyn ym mis Rhagfyr. Mae pob gweith-
dy wedi sbarduno trafodaethau bywiog a chraff, ac rydym yn
ddiolchgar iawn i bawb sydd wedi cymryd yr amser i fynychu a
rhoi eu harbenigedd. Mae eich cyfraniadau yn allweddol wrth
lunio dyfodol adferiad natur a chydnerthedd ecolegol yn ein
hardal.

Dros fisoedd y gaeaf, bydd tîm y prosiect yn brysur yn ysgrif-
ennu'r nodiadau o'r gweithdai hyn ac yn digideiddio'r mapiau
a grëwyd yn ystod y sesiynau. Bydd y gwaith sylfaenol hwn yn
paratoi'r ffordd ar gyfer drafftio'r parthau craidd a datblygu
strategaethau ar gyfer adfer natur, gan sicrhau bod ein tir-
weddau lleol yn parhau i ffynnu am genedlaethau i ddod.

Diolch i bawb sydd wedi cymryd rhan a chefnogi gweithdai
creu Rhwydweithiau Ecolegol Gwydn hyd yn hyn. Cadwch lyg-
ad am ddiweddariadau a chyfleoedd pellach i gymryd rhan
wrth i'r broses symud ymlaen.

Diweddariad ar Comin y Felin

Elliot Waters, Swyddog Natur Wyllt GGG

Rydym wrth ein bodd yn croesawu Gareth John fel ein Swyddog Ymgysylltu Cymunedol newydd ar gyfer Comin y Felin. Dechreuodd Gareth ar unwaith gyda thaith gerdded dywys, lle cafodd trigolion lleol gyfle i ddarganfod hanes cyfoethog y coed a dysgu mwy am Fagwyr a Gwndy. Rhoddodd y digwyddiadau hyn gyfle gwych i gysylltu â natur ac archwilio ein treftadaeth leol gyda'n gilydd.

Mae'r mis diwethaf wedi bod yn brysur gyda gweithgareddau ym Comin y Felin. Mae ein casgliadau sbwriel rheolaidd yn parhau i gael effaith gadarnhaol, gan helpu i gadw'r ardal yn daclus ac yn bleserus i bawb. Mae'r gweithdy gwneud torchau Nadolig wedi profi i fod yn hynod boblogaidd ac mae bellach wedi'i archebu'n llawn. Os gwnaethoch chi golli allan, gallwch chi ddal i'n gweld ni yn Ffair Frost ym Magwyr ar 6ed Rhagfyr, lle byddwn ni'n rhannu hwyl yr ŵyl ac yn arddangos ein hymdrechion cymunedol.

O ran rheoli coetiroedd, mae contractwyr wedi dychwelyd i'r safle ac mae'r broses dorri coed bron wedi'i chwblhau. Mae'r rhan fwyaf o'r coed yr effeithiwyd arnynt ar ben y Tir Comin bellach wedi'u torri'n ddiogel, ac mae gwaith yn mynd rhagddo ar y coed mwy heriol ar hyd yr ymylon. Mae disgwyl i wrychoedd marw ddechrau cyn bo hir, ac, os bydd y tywydd yn caniatáu, rydym yn gobeithio y bydd y cam hwn wedi'i gwblhau erbyn diwedd yr wythnos nesaf.

Diolch i bawb sydd wedi cymryd rhan yn ein digwyddiadau ac wedi cyfrannu at y gwaith parhaus o ofalu am Comin y Felin. Mae eich cyfranogiad yn hanfodol i lwyddiant ein hymdrechion adfer natur lleol. Edrychwn ymlaen at rannu diweddariadau pellach a chroesawu mwy ohonoch i weithgareddau yn y dyfodol.

Gwirfoddolwyr yn

Comin y Felin

Cyfarfod Nesaf a Cylchlythyr

Ein cyfarfod nesaf fydd ym Gaeaf ar lein. .

Ein cylchlythyr nesaf fydd ym Gwanwyn. **Os oes gennych unrhyw newyddion, straeon neu ffotograffau yr hoffech eu cynnwys yng nghylchlythyr nesaf y Bartneriaeth**

PNL Sir Fynwy
Cysylltiadau Cyfryngau

Cymdeithasol

LocalNature@Monmouthshire.gov.uk

WcVA
CcGC

Ariennir gan
Lywodraeth Cymru
Funded by
Welsh Government